

תנ"ך שייכות וזרות

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד.
יש לענות על שאלה 1 – **חובה** – (34 נקודות) ועל שתי שאלות נוספות לבחירתכם (לכל שאלה – 33 נקודות).
סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום.
מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיקו את השאלה; כתבו את מספרה בלבד.
(2) התרכזו ב**נושא**. שימו לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

ענו על שאלה 1 – **חובה** (34 נקודות).

ענו על כל הסעיפים בשאלה זו.

1. קראו **רות**, פרק ד'.

א. קראו פסוקים א'–ח' ופסוקים י"ח–כ"ב.

(1) מהו התנאי שהציב בעז לגאולת השדה, ומדוע הוא הציב תנאי זה? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב. (5 נקודות)

(2) קראו את פירושו של רש"י שלפניכם לפסוק ו'.

" **פן אשחית את נחלתי** - לתת פגם בזרעי".

מדוע בסופו של דבר התברר כי הסירוב של הגואל הוא אירוני? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על דברי רש"י ועל הכתוב. (5 נקודות)

ב. גם רות וגם אסתר הן נשים שהצליחו להשתלב בסביבה הזרה למוצאן, ושתייהן אף השפיעו על הגורל של עם ישראל.

(1) קראו **רות**, פרק א', פסוקים י"ד–י"ח ו**אסתר**, פרק ב', פסוקים ט"ז–כ'.

מה גרם ל**כל אחת** מן הנשים, רות ואסתר, להשתלב בסביבה הזרה? הסבירו את תשובתכם, ובססו אותה על הכתובים. (6 נקודות)

(2) קראו **רות**, פרק ד', פסוקים י"ג–י"ז ו**אסתר**, פרק ח', פסוקים ג'–ה'.

מה הייתה התרומה של **כל אחת** מן הנשים, רות ואסתר, לעם ישראל? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתובים. (6 נקודות)

ג. קראו **רות**, פרק ד', פסוקים ה'–י"ז.

(1) ציינו כינוי אחד שכינה בעז את רות, כינוי אחד שכינו אותה העם והזקנים וכינוי אחד שכינו אותה נשות העיר.

הסבירו כיצד שלושת הכינויים של רות מלמדים על תהליך קבלתה והשתייכותה לעם ישראל. בססו את דבריכם על הכתוב. (6 נקודות)

(2) קראו את דבריה של א' אבנרי שלפניכם.

"מן המגילה עולה כי לעיתים דווקא קבלה של הזר... יש בה יסוד לצמיחה ולהמשכיות".

(א' אבנרי, מגילת רות – אלטרנטיבה מוסרית ל"פילגש בגבעה", מכון הרטמן)

כיצד היתרונות שמציינת אבנרי בנוגע לקבלת הזר באים לידי ביטוי בפסוקים י"ד–י"ז?

כתבו יתרון אחד בעבור נעמי ויתרון אחד בעבור העם. הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב. (6 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 2-4 (לכל שאלה – 33 נקודות).

בשאלות שבחרתם ענו על כל הסעיפים.

2. קראו **יהושע**, פרק ב'.

א. קראו פסוקים א'–י"א.

(1) על פי פסוקים א'–ז', מהי הבעיה בהוראות שנתן יהושע למרגלים? לדעתכם, האם החלטתם לבוא אל ביתה של רחב

סייעה להם להתגבר על בעיה זו? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב. (5 נקודות)

(2) מדוע ההחלטה של המרגלים לבוא אל ביתה של רחב התבררה כמוצלחת? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם

באמצעות דוגמה אחת מפסוקים ח'–י"א. (4 נקודות)

ב. קראו פסוקים א'–ז', פסוקים י"ב–כ"א, וגם **אסתר**, פרק ד', פסוקים י"ג–ט"ז, ופרק ה', פסוקים א'–ח'.

(1) קראו **יהושע**, פרק ב', פסוקים י"ב–כ"א ו**אסתר**, פרק ד', פסוקים י"ג–ט"ז.

יש הטוענים כי רגש השייכות של אסתר כלפי עמה חזק יותר מזה של רחב כלפי עמה.

הסבירו טענה זו, ובססו את דבריכם על הכתובים. (6 נקודות)

(2) קראו **יהושע**, פרק ב', פסוקים א'–ז' ו**אסתר**, פרק ה', פסוקים א'–ח'.

כיצד ניצלה רחב את מעמדה כדי להטעות את שליחי המלך, וכיצד ניצלה אסתר את מעמדה כדי להטעות את המלך

אחשוורוש? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתובים. (6 נקודות)

ג. קראו פסוקים י"א–כ' וקטע מן השיר "רחב" מאת שרי זורארץ, שנכתב על דמותה של רחב מיריחו.

איש עוד לא שר לך, רחב מיריחו,

ואיש לא קרא רחב לכתו.

לעולם לא יהיה לך כבוד בעירך,

ויפה השתיקה לדמותך.

יש תרועת חצוצרות

וחומות שנופלות

ועירך יריחו מתמוטטת.

(1) הסבירו באמצעות שתי דוגמאות מן השיר את היחס של תושבי יריחו כלפי רחב. (4 נקודות)

(2) כיצד המתואר בפסוקים אלה יכול להסביר את היחס כלפי רחב המובע בשיר? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם

באמצעות שתי דוגמאות. (8 נקודות)

3. קראו שופטים, פרק ט"ז.

א. קראו פסוקים א'–ה' ופסוקים כ'–כ"א.

(1) יש הטוענים כי מפסוקים אלה אפשר ללמוד על שני שינויים שחלו בשמשון: שינוי בחירותו ושינוי בכוחו.

הסבירו כיצד המשיכה של שמשון לנשים זרות גרמה לכל אחד מן השינויים האלה. בססו את תשובתכם באמצעות השוואה בין פסוקים א'–ה' ובין פסוקים כ'–כ"א. (5 נקודות)

(2) קראו פסוקים כ"ד–ל' וגם את דבריו של ד' פישלוב שלפניכם, בנוגע לתפיסת דמותו של שמשון.

"עד למחצית המאה הקודמת שימשה דמותו של שמשון כמקור להזדהות וכמודל פעולה אפשרי ורצוי...

עם זאת בשלב מסוים... החלה להתפתח עמדה המציגה באופן ביקורתי את ההזדהות עם דמותו של שמשון הגיבור הלאומי".

(ד' פישלוב, פניו הרבות של שמשון, גלגול דמותו של שמשון המקראי, בתוך: ל' מזור, על מקרא, הוראה וחינוך)

על פי פסוקים אלה, הסבירו מדוע בעבר דמותו ופעולותיו של שמשון היו מקור להזדהות לאומית, ומדוע לאחר מכן נמתחה ביקורת על דמותו ופעולותיו. נמקו את דבריכם, ובססו אותם על דברי פישלוב ועל הפסוקים.

(4 נקודות)

ב. קראו פסוקים ו'–י"ג ופסוק י"ז.

בפרק ט"ז, פסוק י"ז שמשון מגלה את סודו לדלילה, ובפסוק י"ט היא נוטלת ממנו את כוחו.

(1) על פי פסוקים ז'–י"ג, אילו שני דברים אמר שמשון לדלילה, שיכלו לרמוז על סוד כוחו האמיתי? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב. (6 נקודות)

(2) שמשון חוזר על הביטוי "וְחַלְיִתִּי וְהִיִּיתִי פֶּאֶחַד הָאָדָם" או "כָּכֹל הָאָדָם" (פסוק ז', פסוק י"א, פסוק י"ז).

מצד אחד החזרה על ביטוי זה מבטאת את משאלתו להיות ככל האדם, מצד אחר היא מבטאת את חששו להיות ככל אדם. הסבירו קביעה זו, ובססו את דבריכם על הכתוב. (6 נקודות)

ג. קראו שופטים, פרק ט"ז, פסוקים ט"ז–י"ט וגם בראשית, פרק ל"ט, פסוקים ז'–י"ב.

(1) אפשר לטעון בנוגע ליוסף ובנוגע לשמשון כי כל אחד מהם נמצא בסביבה זרה ועוינת.

הוכיחו טענה זו בנוגע לכל אחד מהם, והסבירו את ההבדל בין ההתמודדות של שמשון עם סביבתו העוינת ובין ההתמודדות של יוסף עם סביבתו העוינת. בססו את דבריכם על הכתובים. (8 נקודות)

(2) קראו שופטים, פרק ט"ז, פסוקים כ"ח–ל'.

בחלק האחרון של סיפור שמשון אפשר לראות במעשיו ביטוי לשליחות לאומית או ביטוי לרצונו בנקמה אישית. לדעתכם, מה היה המניע של שמשון? נמקו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב. (4 נקודות)

4.

קראו **אסתר**, פרק ו' ופרק ז'.

א. קראו פרק ו', פסוקים א'–י"ב.

(1) קראו פסוקים א'–ו' ואת המשפט שלפניכם, המיוחס לאלברט איינשטיין.

"צירוף מקרים הוא דרכו של אלוהים להישאר אנונימי". (א' איינשטיין)

הביאו מן הכתוב דוגמה אחת לצירוף מקרים המדגים את הרעיון המיוחס לאיינשטיין. הסבירו את דבריכם.

(4 נקודות)

(2) קראו גם **אסתר**, פרק ג', פסוקים ח'–י"א ופרק ו', פסוק י'.

מהו ההבדל בין הגישה של המלך כלפי העם הזר (פרק ג') ובין גישתו כלפי מרדכי היהודי? הסבירו את דבריכם.

(5 נקודות)

ב.

קראו **אסתר**, פרק ו', פסוקים ז'–י"ב.

(1) מה מפתיע בתגובתו של המן על בקשת המלך לנוכח שאיפותיו של המן? הסבירו את דבריכם. (4 נקודות)

(2) קראו גם את המדרש שלפניכם.

אמר לו המן: מי הוא מרדכי?

אמר לו המלך: היהודי.

אמר לו המן: הרבה "מרדכי" יש בין היהודים.

אמר לו המלך: ה"ישב בשער המלך".

אמר לו המן: די לו [אם תיתן לו] כֶּפֶר אחד או נהר אחד.

אמר לו המלך: גם את זה תן לו. "אל תִּפֹּל דבר מכל אשר דִּבַּרְתָּ".

(תלמוד בבלי, מגילה, טז, ע"א)

מהי התוספת של המדרש על המסופר במקרא, וכיצד תוספת זו מציגה את המן באופן נלעג? הסבירו את דבריכם,

ובססו אותם על שתי דוגמאות מן המדרש. (8 נקודות)

ג.

(1) קראו **אסתר**, פרק ג', פסוקים ו'–ז' וגם פרק ו', פסוק י"ג.

במקרים מסוימים מוצאו של אדם והשתייכותו עשויים לפגוע בו, ובמקרים אחרים הם עשויים להגן עליו.

הסבירו קביעה זו, ובססו את דבריכם על הכתובים. (6 נקודות)

(2) קראו **אסתר**, פרק ו', פסוק י"ג, פרק ז' פסוקים ח'–י'.

לפניכם פירושו של המלבי"ם לפרק ו', פסוק י"ג.

"רק באופן הזה תוכל בו, אם תיפול ותכניע עצמך לפניו... ויפסיק מתפילתו... אז תגבר ידך לעשות חיל.

אבל כל עוד שתילחם בו, כן ירים ידו בתפילה".

על פי המלבי"ם, מהי העצה של זרש בדבריה "נְפֹל תִּפֹּל לְפָנָיו", ומהי האירוניה שבעצתה לאחר קריאת פרק ז',

פסוק ח'? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתובים. (6 נקודות)

בהצלחה!